

UNIČEVANJE JAM (ONESNAŽEVANJE PODZEMLJA)

Jame so vhodi, skozi katere lahko človek prodre v kraško podzemlje. Na žalost človek prevečkrat skozi te vhode onesnažuje kraško podzemeljsko vodo, ki prej ali slej predstavlja vir pitne vode za človeka.

Samo onesnaževanje jam in s tem širšega podzemlja ni novost. Pojav je star toliko, kot je star pojav človeka na krasu, le da smo se problema začeli zavedati pozneje. Šele na podlagi proučevanj in raziskav smo spoznali kako velik je ta problem. Žalostno, a dokazi o človekovem zadrževanju v jamah so večinoma smeti, sledovi onesnaževanja, ostanki hrane in uničevanja jam (odbiti kapniki).

Arheologi so ugotovili da so bile tudi v prazgodovinskih časih nekatere jame svete, nekatere so uporabljali za pokopavanje mrličev, nekatere pa so bile smetišča. Na vse te jame pa je bil na žalost vpliv podoben. V svete kraške jame so poleg zlatih predmetov metali tudi ostale reči, kar je spremenilo podobo jame. V jamah, kjer so pokopavali mrliče, posledice niso bile bistveno različne od odvržene mrhovine. Jame-smetišča pa so pač smetišča. Vendar pa niso vsa primitivna ljudstva onesnaževala okolja (nekatera so ga strogo varovala).

Danes ljudje v jame odmetavajo razne neprijetne, nevarne, strupene ali kužne odpadke, preko katerih teče deževnica ali kakšna druga voda, ki z njih spira razne škodljive snovi v kraško podzemeljsko vodo.

Tudi mrhovina je eden izmed nevarnih virov okužbe, toda še zdaleč ni najnevarnejši. V nekaterih jamah naletimo na kupe kosti domačih živali, ki ne izvirajo le od nesrečnih padcev v brezno. Na žalost se na krasu najde vse več takih mrhovišč.

Zelo nevaren vir okužbe so vsi naftni derivati, poleg njih pa še vrsta drugih strupenih in drugače nevarnih snovi, ki jih uporabljamo v industriji, obrti, kmetijstvu in gospodarstvu. Že nepazljivo odvržena vreča ali prazna embalaža od take snovi lahko za dalj časa onesposobi ali celo zastrupi velike vodne vire. Znan je primer onesnaženosti belokranjske Krupe s polikloriranimi benifili. To je bil izvir vode predviden kot glavni pitni vir vode za celo Belo krajino. V neki drugi jami pa so našli »zamašek« 20-kilogramskih pločevink, v katerih je bilo neko izolacijsko sredstvo. Dno brezna je bilo povsem pokrito s pločevinkami. Šlo je torej za kubične metre take embalaže in tudi za precejšnje količine snovi, ki je bila v njih. To torej ni navadno smetišče pač pa gre za večjo količino industrijskih odpadkov. Te škodljive snovi pa gredo neposredno v kraško podzemeljsko vodo.

Posebno nevarno med odpadki pa je razstrelivo oziroma vojaško strelivo iz II. sv. vojne. V nekaterih jamah-smetiščih so jamarji našli celo eksplozivne snovi. S tem jamarje spremlja veliko različnih nevarnosti. Ena je neposredna nevarnost, da bi prišlo do eksplozije. Vendar takih primerov je izredno malo. Še hujše pa je to, da ne vemo kakšne snovi vsebujejo ti odpadki. Tako ne vemo ali obstajajo možnosti, da bodo vplivale na oporečnost podzemeljskih voda. Te kovine je zato potrebno ponekod odstraniti, saj drugače lahko pride kakšen strup v podzemeljsko vodo. In komaj si lahko predstavljamo kakšno delo in stroške pomeni odstranjevanje na primer starih granat iz kraškega brezna.

Zelo žalostno je tudi to, da so takorekoč skoraj vsi kraški izviri brez čiščenja neuporabni kot viri pitne vode, ker je voda povsod oporečna. Običajno dodajajo taki vodi klor za dezinfekcijo, kar pa tudi ni zdravilno za človekov organizem.

Manj nevarna za celotno človekovo bivanje, zato pa bolj škodljiva za posamezno jamo pa so zasipavanja jam z vsemogočim gradivom, zaradi česar postane jama nedostopna, torej nekako »izgine«. Škodljivo za jamo pa je tudi poškodovanje, uničevanje in odnašanje kapnikov. Ko so ljudje začeli malo bolj množično obiskovati jame, je bilo običajno da so za spomin vzeli s

seboj kapnik. Ker vsak ni sam našel kapnika ali pa ker v bolj obiskanih jamah kapnikov, ki bi jih bilo mogoče lomiti, ni bilo več, so take spominke začeli prodajati. Lomili pa so jih v drugih jamah.

Jame so pomembne zaradi razno raznih reči, ki jih nudijo. Kot izredno pomembno štejemo oskrbo z vodo, kar je tudi močan motiv zahajanja v jame in globlje. Še danes ljudje jame uporabljajo tudi kot ledenice, hladilnice. V njih hranijo pivo, pod vhodnim obokom drva in les, vozove...Pred II. sv. vojno se je nahajal v kakšni jami celo jamski laboratorij. Neko jamo pri Velikih Laščah pa so uporabljali kot klet za zorenje posebnega sira. Poleg človekove uporabe jam za te razne gospodarske namene, so jame pomemben življenjski prostor živalim, ki so se prilagodile različnim posebnostim. Med mnogimi vrstami naj jih omenim le nekaj: proteus, človeška ribica, jamske kozice, rakci, ježki, opalni črv, netopirji...

To so torej uporabnosti, pomembnosti in zakladi, ki jih kljub izobraževanju in smislu za varstvo narave še vedno uničujemo. Gotovo pa se bo tudi slab odnos do narave spremenil. Če ne prej, vsaj takrat ko ne bo več dostopnih jam, lepih kapnikov, raznolikih živih bitij in celo virov pitne vode. Ampak ali ne bo takrat prepozno?